

Prusicka-Kołocon, Ewa / Kuśnierz, Jerzy

Zabytki archeologiczne z Kolonii Sitno, woj. zamojskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 2, 260-262

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EWA PRUSICKA-KOŁCON, JERZY KUŚNIERZ

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE Z KOLONII SITNO, WOJ. ZAMOJSKIE

W zbiorach Szkoły Podstawowej w Kolonii Sitno, gm. Sitno przechowywana jest kolekcja zabytków archeologicznych. Informacji na temat okoliczności odkrycia przedmiotów eksponowanych obecnie w szkolnej gablocie udzielili wieloletni nauczyciele: Janusz i Jadwiga Wróblewscy. Z ich relacji wynika, że w 1970 r., w obrębie fundamentów nowo budowanej szkoły wybierano ziemię z części przeznaczanej na kotłownię. Na głębokości około 120 cm poniżej gruntu, w suchej ilastej ziemi, na poziomie zaplanowanej posadzki, odkryto dwa szkielety ludzkie złożone w pozycji skurczonej. Towarzyszyły im zabytki krzemienne z surowca wołyńskiego i igła kościana. Odkrycia niestety dokonano w chwili nieobecności J. Wróblewskiego, dozorującego prace budowlane, dlatego nie ma możliwości rozdzielenia wyposażenia na dwa ewentualne zespoły, ani rekonstrukcji ich złożenia przy szkieletach. Nie można też ustalić orientacji pochówku według stron świata. Wiadomo tylko, że oba szkielety leżały obok siebie. Kierownik przychodni lekarskiej w Sitnie, p. K. Dziedzic, na podstawie oględzin zębów, czaszek i miednic orzekł, iż są to szczątki mężczyzny i kobiety w wieku około 30 lat. Materiał kostny miał zabrać pracownik muzeum w Zamościu zostawiając zabytki w szkolnej gablocie. W archiwum Muzeum Okręgowego w Zamościu brak jednak jakiegokolwiek notatki, protokołu czy relacji na ten temat. Nikt ze znalazców nie zauważył, ani nie zapamiętał obecności naczyń lub ich fragmentów przy szkieletach. Można wobec tego przypuszczać, że kompletne wyposażenie pochówków stanowiły zabytki stanowiące do tej pory zwartą kolekcję. W jej skład wchodzi:

1. Grocik sercowaty (ryc. 1: e); wymiary: długość 17,5 mm, szerokość 12 mm, maksymalna grubość 2,3 mm. Analogiczne zabytki pochodzą m.in. ze Stefanowic, gm. Hrubieszów (W. Koman 1989, tabl. XXI: 1) i Bondyrza, gm. Adamów (B. Balcer 1991, ryc. 3: 2).

2. Wiór retuszowany (ryc. 1: h); wymiary: długość 65 mm, maksymalna grubość 7 mm.

3. Igła kościana zachowana fragmentarycznie (ryc. 1: g); wymiary: zachowana długość 47 mm, grubość 5-8 mm, szer. otworu 4-6 mm.

4. Płoszcze krzemienne (ryc. 1: f). Okaz o smukłym, liściowatym ostrzu, prawie równobocznym. Przekrój soczewkowaty. Posiada wyodrębniony, prostokątny trzonek, który, podobnie jak dolna część ostrza, został precyzyjnie załuskany od krawędzi retuszem powierzchniowym. W górnej części ostrza występuje tylko retusz

przykrawędny, zaś na powierzchniach nie pokrytych retuszem widoczne są wyraźne ślady wyświecenia. Charakterystyczną cechą okazu jest wystąpienie w dolnej części ostrza dwu wnęk tworzących tzw. „przeważ” (B. Balcer 1991, s. 343). Wymiary: długość 159 mm, maksymalna szerokość ostrza 49 mm, szerokość trzonka 28 mm, maksymalna grubość 9 mm. Analogiczne okazy zostały znalezione w Tyszowcach, gm. loco (W. Koman 1989, tabl. XVII: 1) oraz w Lublinie-Piaskach (B. Bargieł 1991, ryc. 11: 5).

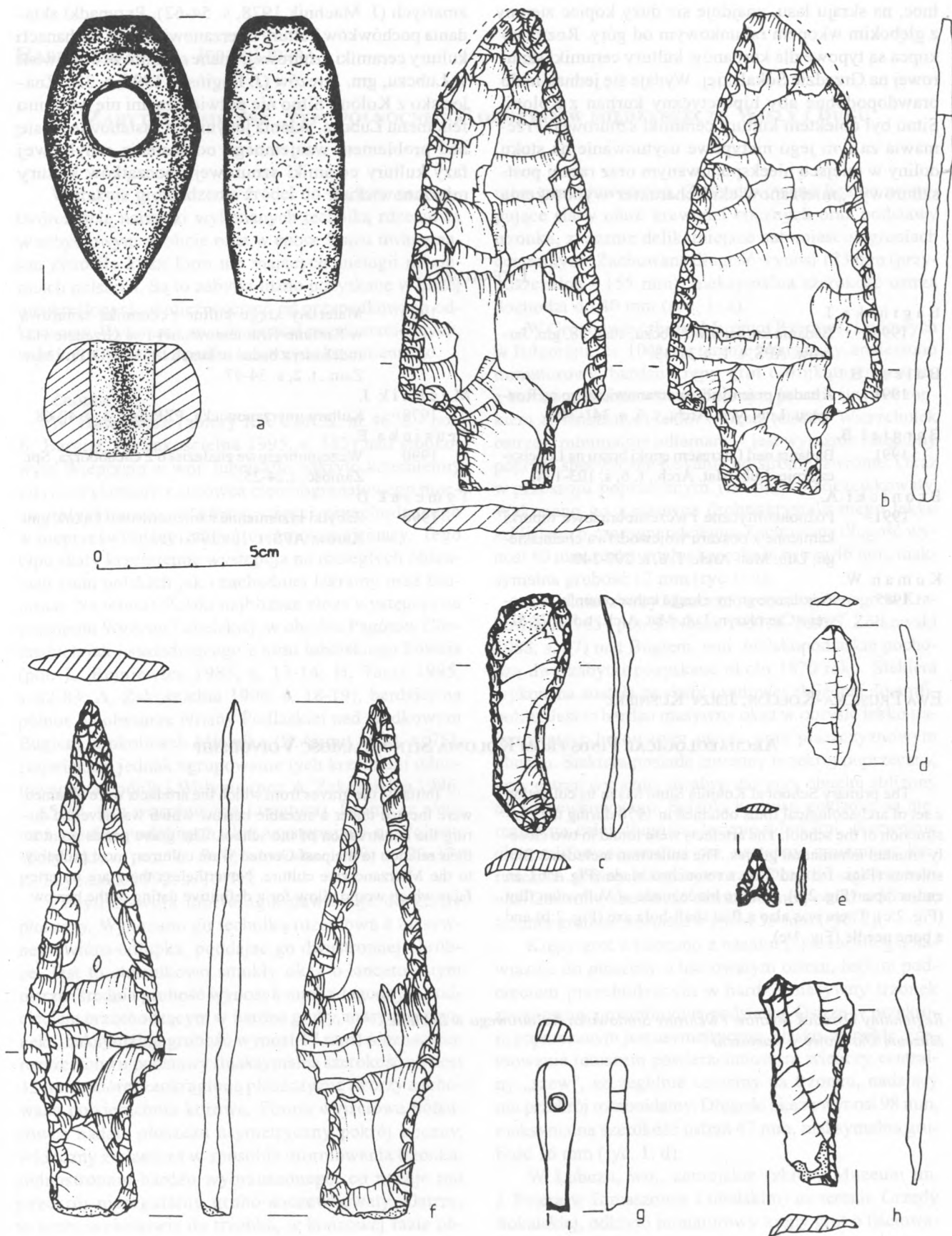
5. Toporek kamienny w obrysie pięcioboczny o zartartych konturach, w przekroju poprzecznym owalny (ryc. 1: a). Największa jego szerokość znajduje się w pobliżu obucha, w największej szerokości korpusu. Wymiary: długość 94 mm, największa szerokość 51 mm, długość ostrza 33 mm, średnica otworu 21-24 mm. Podobne okazy znane są z miejscowości Majdan Ostrowski, gm. Wojślawice (A. Bronicki 1991, ryc. 37) i Czerniczyn, gm. Hrubieszów (W. Koman 1985, ryc. 1: b).

6. Drapacz krzemienisty (ryc. 1: c). Wymiary: długość 80 mm, maksymalna grubość 8,4 mm.

7. Wiórek (ryc. 1: d). Wymiary: długość 46 mm, maksymalna grubość 4 mm.

8. Płoszcze (ryc. 1: b). Jest to okaz obrabiany bifajalnie, o krępych, częściowo uszkodzonym liściowatym ostrzu, z dobrze wyodrębnionym prostokątnym trzonkiem. Centralne granie ostrza zostały lekko wyświecone. Wymiary: zachowana długość 161 mm, maksymalna szerokość ostrza 69 mm, grubość ostrza 8 mm, grubość trzonka 9 mm. Do opisanego zabytku nawiązuje okaz znaleziony w Cichobórze, gm. Hrubieszów (E. Prusicka 1990, ryc. 1) oraz z miejscowości Łąkoć, gm. Kurów (D. Tymczak 1996, ryc. 1).

Według relacji p. J. Wróblewskiego w miejscu znalezienia szkieletów był wcześniej dość pokaźny kopiec. Został on w czasie robót rozsunięty przez spychacz. Głębokość odkrycia grobu (1,2 m) nie odpowiada pierwotnej jego głębokości, która przed wyrównaniem terenu była znacznie większa. Należy więc sądzić, że zmarłych złożono w bardzo głębokiej jamie grobowej. W czasie pracy sprzętu zmechanizowanego nie zauważono żadnych znalezisk archeologicznych wokół odkrytych szkieletów, nie było ich też podczas kopania fundamentów oraz biegnących obok nich głębokich kanałów na rury instalacji i piwnicę. Wygląda na to, że pochówek był odosobniony. Hipotetyczny kurhan w Kolonii Sitno nie byłby jedynym w okolicy. Około 1,5 km na pół-

Ryc. 1. Kolonia Sitno, woj. zamojskie. Zabytki krzemienne, kamienne i kościane.

łnoc, na skraju lasu, znajduje się duży kopiec ziemny z głębokim wkopem rabunkowym od góry. Rozmiary kopca są typowe dla kurhanów kultury ceramiki sznurowej na Grzędzie Sokalskiej. Wydaje się jednak mało prawdopodobne aby hipotetyczny kurhan z Kolonii Sitno był obiektem kultury ceramiki sznurowej. Przemawia za tym jego nietypowe usytuowanie na stoku doliny w miejscu nieekspozowanym oraz raczej post-sznurowy, „mierzanowicki” charakter wyposażenia

zmarłych (J. Machnik 1978, s. 54-62). Przypadki składowania pochówków kultury mierzanowickiej w kurhanach kultury ceramiki sznurowej, znane są m.in. ze stanowisk w Łubczu, gm. Jarczów (J. Bagińska 1996, s. 32). Znaleźisko z Kolonii Sitno nie potwierdza ani nie wyjaśnia fenomenu Łubcza, skłania jedynie do zastanowienia się nad problemem wzajemnego odniesienia schyłkowej fazy kultury ceramiki sznurowej i początków kultury mierzanowickiej.

LITERATURA

- Bagińska J.
1996 Badania kurhanu w Łubczu, stan. 38, gm. Jarczów. APŚ, t. 1, s. 31-33.
- Balcer B.
1991 Z badań przemysłu mierzanowickiego na Roztoczu. Lub. Mat. Arch., t. 6, s. 341-349.
- Bargieł B.
1991 Badania nad I okresem epoki brązu na Lubelszczyźnie. Lub. Mat. Arch., t. 6, s. 103-134.
- Bronicki A.
1991 Późnoneolityczne i wczesnobrązowe toporki kamienne z obszaru województwa chełmskiego, Lub. Mat. Arch. T. 6, s. 297-340.
- Koman W.
1985 Zniszczone groby z kręgu kultur ceramiki sznurowej z Czerniczyn, Lub. Mat. Arch., t. 1, s. 78-81.
- 1989 Materiały kręgu kultur z ceramiką sznurową w Kotlinie Hrubieszowskiej i na Grzędzie Horodelskiej z badań w latach 1978-1983. Pr. i Mat. Zam., t. 2, s. 34-97.
- Machnik J.
1978 Kultura mierzanowicka, PZPol., t. 3, s. 48-68.
- Prusicka E.
1990 Wczesnobrązowe znalezisko z Cichobórze, Spr. Zamość, s.24-25.
- Tymczak D.
1996 Zabytki krzemienne z miejscowości Łąkoć, gm. Kurów. APŚ, t. 1, s.197-198.

EWA PRUSICKA-KOŁCON, JERZY KUŚNIERZ

ARCHAEOLOGICAL FINDS FROM KOLONIA SITNO, ZAMOŚĆ VOIVODSHIP

The primary School at Kolonia Sitno has in its collection a set of archaeological finds obtained in 1970 during the construction of the school. The artefacts were found in two closely situated inhumation graves. The collection includes 2 flint stilettos (Figs. 1:d and 2:d), a retouched blade (Fig. 1:b), an end-scraper (Fig. 2:b), a micro blade made of Volhynian flint (Fig. 2:c). There was also a flint shaft-hole axe (Fig. 2:b) and a bone needle (Fig. 1:c).

Initially, the graves from which the artefacts were obtained were located under a sizeable barrow which was levelled during the construction of the school. The grave goods point to their relation to the post-Corded Ware cultures; most probably to the Mierzanowice culture. Nevertheless there are no artefacts which would allow for a definitive dating of the barrow.

*Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie
Muzeum Okręgowe w Zamościu*